

การประเมินโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ กิจกรรมการพัฒนานิเทศแนวใหม่
An Evaluation Project for Leveling the Teacher Quality System :
The New Supervision Development Activity

มาเรียม นิลพันธุ์¹

Maream Nillapun

บทคัดย่อ

การประเมินผลโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบกิจกรรมการพัฒนานิเทศแนวใหม่นี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1.) เพื่อประเมินความรู้ ความสามารถตามสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ 2.) เพื่อประเมินสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ด้าน 2.1) การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ 2.2) การจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล และ 2.3) การดำเนินการแผนการนิเทศ 3.) เพื่อประเมินคุณลักษณะและพฤติกรรมการนิเทศของศึกษานิเทศก์ 4.) เพื่อเสนอรูปแบบการนิเทศและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์เป็นงานวิจัยการประเมินโครงการ (Evaluation Research) ประเภทผสมผสานวิธี (Mixed Methods) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1.) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อความรู้ความเข้าใจ ความสามารถตามสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ จากผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และหัวหน้ากลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการศึกษา 2.) ประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ความสามารถตามสมรรถนะของศึกษานิเทศก์สำหรับศึกษานิเทศก์ 3.) แบบสัมภาษณ์คุณลักษณะของศึกษานิเทศก์สำหรับผู้ดำเนินการโรงเรียน 4.) ประเด็นสนทนากลุ่มคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์สำหรับครูอาจารย์ในโรงเรียน 5.) แบบสอบถามคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์สำหรับผู้ดำเนินการโรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา 6.) แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย 7.) แบบประเมินแผนพัฒนารายบุคคล 8.) แบบบันทึกสาระสำคัญแผนดำเนินการนิเทศของศึกษานิเทศก์ 9.) แบบประเมินคุณลักษณะและพฤติกรรมของศึกษานิเทศก์แบบออนไลน์ (Online) 10.) แบบสัมภาษณ์ผู้กำหนดนโยบายและแนวคิดสู่การปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษานิเทศก์มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถตามสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ คือมีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถปฏิบัติงานในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิจัยสื่อและเทคโนโลยี มีความสามารถในการให้ความรู้ และเสริมสร้างความเข้าใจในการให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แนะนำ กำกับติดตามงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพครู เพื่อขยายผลสู่นักเรียนให้มีคุณภาพ เป็นผู้ประสานขยายผลและถ่ายทอดความรู้เชิงทฤษฎี สู่การปฏิบัติ เป็นผู้วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมทางการศึกษาสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหา การสื่อสาร และทำงานเป็นทีม

2. สมรรถนะของศึกษานิเทศก์ ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และสามารถตั้งชื่อเรื่องงานวิจัยได้อยู่ในระดับสูง งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) ร่วมกับวิธีการเก็บข้อมูลเชิง

---

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

ปริมาณ (Quantitative Methods) โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพเข้าไปเสริมวิธีการเชิงปริมาณ สมรรถนะด้านการเขียนแผนพัฒนาตนเอง มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก และเขียนได้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ และความสามารถในการทำวิจัย และส่วนใหญ่ใช้วิธีการพัฒนาโดยการอบรม ด้านแผนดำเนินการนิเทศพบว่าส่วนใหญ่ให้ความรู้แก่ครูในเรื่องของแนวการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้วิธีการนิเทศตามวงจร PDCA และ PIDRE และกัลยาณมิตรนิเทศ

3. คุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ พบว่า ศึกษานิเทศก์มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ 1.) มีวุฒิการศึกษาขั้นต่ําอยู่ในระดับปริญญาโท 2.) มีบุคลิกความเป็นนักวิชาการและมีความเป็นผู้นำ 3.) เคยมีประสบการณ์ในการสอนหรือ เคยเป็นผู้บริหารสถานศึกษามาก่อน 4.) มีความเข้าใจการจัดการศึกษาตามหลักการวิจัยและมีความเข้าใจนโยบายของสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5.) มีความรู้ด้านการนิเทศการศึกษา การทำวิจัยเชิงปริมาณ และนวัตกรรมการศึกษา 6.) มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพของตนเอง 7.) มีจิตอาสา และมีความเป็นกัลยาณมิตร
คุณลักษณะที่ควรปรับปรุงคือ 1.) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการวิจัยเชิงคุณภาพ 2.) ความชำนาญเฉพาะกลุ่มสาระวิชา 3.) ความเชี่ยวชาญในด้านการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีสารสนเทศ และพฤติกรรมนิเทศ พบว่า 1.) ศึกษานิเทศก์ไปนิเทศตามโรงเรียนโดยเฉลี่ยภาคเรียนละ 2 ครั้ง 2.) ศึกษานิเทศก์เป็นผู้นำนโยบายจากสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่โรงเรียน 3.) ศึกษานิเทศก์เป็นผู้จัดการฝึกอบรมในการพัฒนาครู 4.) ศึกษานิเทศก์มีพฤติกรรมนิเทศด้วยหลักกัลยาณมิตร

4. รูปแบบการนิเทศของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีความหลากหลายเพื่อตอบสนองบริบทของแต่ละเขตพื้นที่ ควรเป็นรูปธรรม โดยใช้การนิเทศแบบบริบทเป็นฐาน (Context based Supervision) และการนิเทศแบบวิจัยเป็นฐาน (Research based Supervision) โดยมีกระบวนการนิเทศการศึกษาประกอบด้วย 1.) วิจัยตามบริบท (Research by Context) 2.) ร่วมวางแผน (Planning) 3.) ร่วมดำเนินการ (Doing) 4.) ร่วมสะท้อนกลับ (Reflecting) 5.) ร่วมประเมินผล (Evaluating) และ 6.) ร่วมปรับปรุงและพัฒนา (Improving and Developing) โดยมีการประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Workshop) ในทุกขั้นตอนของการนิเทศและคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ที่พึงประสงค์หรือมืออาชีพ คือควรเป็นผู้ให้คำปรึกษาช่วยเหลือ (Coach) เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) เป็นผู้วิจัย (Researcher) เป็นผู้พัฒนา (Developer) ศึกษานิเทศก์ที่พึงประสงค์ควรจะมีลักษณะ 9Cs9Ts9Ss เป็นผู้ที่มีความรู้แบบ 9Cs คือ มีความสามารถแบบ 9Ts และมีบุคลิกลักษณะแบบ 9Ss ดังนี้ **ด้านความรู้ 9Cs**; COVER, CLEAR, CONTENT, CREATIVE, CONGRUENCE, CONCEPT, CONCRETE, CHANGE, CONSTRUCT **ด้านความสามารถ 9Ts**; TARGET, TRANSFER, TACTICS, TECHNOLOGY, TEAM, TECHNIQUE, THINKING, TREND, TEACHER OF TEACHERS **ด้านบุคลิกลักษณะ 9Ss**; SMART, SMILE, SMALL, SUPER MODEL, SPIRIT, SHARING, SERVICE MIND, STANDARD, SOCIAL RELATIONSHIP

คำสำคัญ: 1. การประเมินโครงการ. 2. การยกระดับคุณภาพครู. 3. กิจกรรมการนิเทศแนวใหม่. 4. รูปแบบการนิเทศ. 5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์.

Abstract

The purposes of this research were 1.) to evaluate the knowledge and ability pertaining to supervisors' competency 2.) to evaluate supervisors' competency on 2.1) qualitative research conduct 2.2) individual development planning and 2.3) supervision process planning 3.) to evaluate the attributes and behavior of supervisors 4.) to propose a supervision model and desirable characteristics of supervisors. This research was conducted using project evaluation with mixed methods. Research instruments were interview schedules,

focus group guidelines and assessment forms. The obtained data was analyzed by mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) and content analysis.

The research results were as follows :

1. Supervisors had knowledge and ability pertaining to supervisor's competency in curriculum, instruction, assessment, research, media and ICT. They had an ability to provide knowledge and understanding, advice, support, guidance, and monitoring for educational quality development. Supervisors took important roles in elevating teacher quality, contributing to an enhancement of students' quality in facilitating theory implementation, and in conducting on educational innovation to use in schools. They had a perception of their roles and responsibilities, thinking, problem solving, communication and team working.

2. Supervisor's competency in conducting qualitative research was at a intermediate level but their competence in coming up with a research project title was at a high level. Most of their research use a qualitative method together with a quantitative method with the qualitative analysis as a supporting part of the quantitative analysis. Their competence in writing an individual development plan was at a high level. Supervisors could prepare an individual development plan in response to the policy of the Office of the Basic Education Commission, focusing on self-development in English communicative skills and research skills, mostly by way of training. Supervision operational plans were generally on child centered learning management using PDCA model, PIDRE model and caring friendship-based supervision.

3. Attributes of supervisors were at a desirable level including 1.) master degree 2.) academic and leadership qualities 3.) experience in teaching or administration 4.) understanding of educational management and the policies of the Office of the Basic Education Commission 5.) knowledge of educational supervision, quantitative research and educational innovation 6.) love and faith in supervisory profession 7.) service mind and caring friendship. Attributes of supervisors that should improve were 1.) qualitative research 2.) knowledge of specific discipline 3.) skills in English communication and ICT. Regarding the behavior of supervisors, it was found that 1.) supervisors supervised each school on average twice per semester 2.) supervisors implemented policies from the Office of the Basic Education Commission to school 3.) supervisors were trainers for teacher development 4.) supervisors supervised on the basis of a caring friendship principle.

4. A supervision model and the desirable characteristics of supervisors should be responsive to each educational service area office. The focus should be on context-based and research-based supervision. The Educational supervision process should be based on 1.) research by context 2.) planning 3.) doing 4.) reflecting 5.) evaluating and 6.) improving and developing. In each step of the process, stakeholders' participation should be encouraged. The desirable characteristics of supervisors should be coach, mentor, researcher and developer. Those characteristics should address 9Cs 9Ts 9Ss: knowledge, **9Cs**; COVER, CLEAR, CONTENT, CREATIVE, CONGRUENCE, CONCEPT, CONCRETE, CHANGE, CONSTRUCT PERFORMANCE, **9Ts**; TARGET, TRANSFER, TACTICS, TECHNOLOGY, TEAM, TECHNIQUE, THINKING, TREND, TEACHER OF TEACHERS AND ATTRIBUTE, and **9Ss**; SMART, SMILE, SMALL, SUPER MODEL, SPIRIT, SHARING, SERVICE MIND, STANDARD, SOCIAL RELATIONSHIP.

Keywords: 1. An Evaluation Project. 2. Leveling the Teacher Quality System. 3. New Supervision Development Activity. 4. Supervision Model. 5. Supervisor Desirable Characteristic.

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุดสำหรับการพัฒนาบุคคลและสังคมไปสู่ความเจริญในแทบทุกมิติ และเนื่องจากบริบททางสังคมมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกและรู้เท่าทัน ระบบการศึกษาคือกลไกขนาดใหญ่ที่จะขับเคลื่อนไปได้ ก็ต่ออาศัยพลังงานจากหน่วยย่อยที่มีความเชื่อมโยงกัน การนิเทศทางการศึกษานับเป็นหน่วยย่อยหนึ่งที่มีความสำคัญที่สุด โดยศึกษานิเทศก์เป็นกลุ่มกำลังสำคัญ ดังนั้นศึกษานิเทศก์จึงต้องมีความเข้าใจเป็นอย่างดีในภาพรวมของระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับนโยบายลงมาถึงระดับปฏิบัติรวมทั้งต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา เพื่อที่จะเป็นส่วนส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติงานตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา จากการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 การกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา โดยกำหนดให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับผิดชอบ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่ และกำหนดให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานในกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาโดยมีศึกษานิเทศก์จากทุกระดับรวมทั้งศึกษานิเทศก์ในระดับกรมต้องไปปฏิบัติหน้าที่ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาทำให้ไม่มีหน่วยศึกษานิเทศก์ดูแลประสานงานในระดับกรม ส่งผลให้งานนิเทศการศึกษาถูกแบ่งออกเป็นส่วนๆ ตามเขตพื้นที่ มีการนิเทศโดยต่างเขต ต่างคิด ต่างทำงาน ทำให้การนิเทศขาดความเป็นเอกภาพ ขาดความร่วมมือกัน การนิเทศการศึกษาเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง รวมถึงศึกษานิเทศก์ไม่ได้รับมอบหมายงาน และไม่ได้รับการสนับสนุน ให้ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ นอกจากนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ยังมีความพร้อม ด้านการนิเทศการศึกษาแตกต่างกัน ทั้งในด้านปริมาณ และความรู้ความสามารถของศึกษานิเทศก์ เนื่องจากมีจำนวนศึกษานิเทศก์เกินในบางเขตและขาดแคลนในบางเขต และในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ศึกษานิเทศก์ไม่ได้รับการพัฒนาในวิชาชีพการนิเทศการศึกษา ซึ่งสภาพ

ปัญหาดังกล่าวทำให้ศักยภาพ งานนิเทศการศึกษาอ่อนแอลงเป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญ อันส่งผลให้คุณภาพการศึกษาลดลงทั่วประเทศ

สภาพปัญหาการนิเทศการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในปีพุทธศักราช 2549 และ 2552 (กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา 2553ก : 5) ที่พบว่าจากการปฏิรูปที่ผ่านมา มีเรื่องที่มีปัญหาต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงและต่อยอด ทั้งในด้านคุณภาพผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ยังอยู่ในระดับต่ำและคุณภาพของเด็กยังไม่เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่ครูขาดการนิเทศติดตาม ประเมินผลการพัฒนา ครูส่วนใหญ่ไม่ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะทาง การที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไม่สามารถสนับสนุนการนิเทศการเรียนการสอนได้เต็มที่ สาเหตุหลักมาจากความขาดแคลนศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะสาขาวิชา ศึกษานิเทศก์มีจำนวนน้อยและไม่ครบกลุ่มสาระและช่วงชั้น โดยเฉพาะช่วงชั้นที่ 3 และ 4 นอกจากนี้ศึกษานิเทศก์ยังได้รับมอบหมายงานอื่นมากเกินไป ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ การนิเทศการสอนจึงไม่ทั่วถึง รวมทั้งขาดงบประมาณและยานพาหนะสนับสนุน ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้เสนอแนะให้มีการพัฒนาระบบการนิเทศโดยการสร้างเครือข่ายการนิเทศพัฒนาศึกษานิเทศก์ให้มีความรู้ ความสามารถในการนิเทศ มีการนิเทศทางไกล จัดหายานพาหนะในการนิเทศ จากปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงต้องมีการพัฒนาระบบการนิเทศเพื่อส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีการพัฒนาในสองประเด็น คือระบบการนิเทศ และการพัฒนาศักยภาพศึกษานิเทศก์ ด้านระบบการนิเทศให้การทำงานเป็นระบบเครือข่ายการนิเทศ ในสามระดับคือ ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับกลุ่มจังหวัด และระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดความ

เป็นเอกภาพ และเกิดการช่วยเหลือกันในเครือข่าย ซึ่งจะทำให้โรงเรียนทุกแห่งได้รับการดูแล ช่วยเหลือทางด้านการเรียนการสอน ก่อให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ และเกิดพลังในการขับเคลื่อนทางการศึกษา ส่วนการพัฒนาศักยภาพศึกษานิเทศก์ เป็นการพัฒนาศึกษานิเทศก์ให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ใน 4 กิจกรรม คือ 1.) ประเมินศึกษานิเทศก์ทุกคนเพื่อทราบจุดแข็งในการพัฒนาต่อยอดให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น พร้อมทั้งจะเป็นพี่เลี้ยงให้แก่เพื่อนศึกษานิเทศก์ 2.) พัฒนาศึกษานิเทศก์ให้มีคุณลักษณะและพฤติกรรม การนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมได้มาตรฐานส่งผลกระทบต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา 3.) รวบรวมวิธีการปฏิบัติที่ดีด้านการนิเทศการศึกษา จัดเป็นพลังความรู้และเผยแพร่เป็นแบบอย่าง ใช้เป็นการเทียบเคียง การปฏิบัติเพื่อพัฒนาการนิเทศ และ 4.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งและศึกษานิเทศก์ทุกคน มีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการพัฒนา ระบบนิเทศแนวใหม่ที่เน้นคุณภาพการปฏิบัติงานและ ผลงานจากการปฏิบัติจริง โดยศึกษานิเทศก์ทุกคนที่ผ่านการพัฒนา สามารถให้การนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนทั้ง ทางด้านการบริหารวิชาการ และการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนในห้องเรียน ด้วยการวางแผนการพัฒนา ทางวิชาการร่วมกับสถานศึกษาและครู มีการสังเกต ห้องเรียนแล้วนำข้อมูลจากการสังเกตมาสะท้อนกลับ เพื่อทำความเข้าใจว่าครูเข้าใจเรื่องการเรียนการสอน ของตนเองอย่างไร และช่วยให้ครูเข้าใจว่าตัวเองมีปัญหา อะไร แนวทางแก้ไขมีอะไรบ้าง มีทางเลือก และจะตัดสินใจเลือกทางไหน คือ ต้องมีความสามารถที่ดีที่จะช่วยให้ครูค้นพบว่า เขาต้องพัฒนาอะไรด้วยตนเอง แทนที่จะไปบอกว่าครูต้องทำอะไร

ดังนั้น ศึกษานิเทศก์จึงจำเป็นต้องรู้จักโรงเรียน รู้จักผู้บริหาร ครู บัณฑิตแวดล้อมโรงเรียน สามารถบอก สิ่งที่โรงเรียนมี สิ่งที่โรงเรียนเป็นอยู่ปัจจุบัน และสิ่งที่โรงเรียนต้องพัฒนา เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผน การนิเทศ เข้าใจวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มี เทคนิค วิธีการนิเทศที่ช่วยให้ครูได้รู้จักตนเอง ช่วยครู คิดและพาครูทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งนำไปสู่การเกิดผลงานการ

ปฏิบัติที่ดีทางด้านการนิเทศการศึกษา ที่ช่วยให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ที่นำไปสู่การยกระดับ การเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามที่สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินกิจกรรม พัฒนาระบบนิเทศแนวใหม่โครงการยกระดับคุณภาพครู ทั้งระบบปีงบประมาณ 2553 ตามแผนปฏิบัติการไทย เข้มแข็งฯซึ่งมีกิจกรรมการพัฒนาศึกษานิเทศก์เป็น กิจกรรมหลักกิจกรรมหนึ่งที่มุ่งพัฒนาให้ศึกษานิเทศก์ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีความรู้ความสามารถและ พฤติกรรมการนิเทศที่เหมาะสมได้มาตรฐานสามารถ ปฏิบัติงานนิเทศได้อย่างเป็นระบบครบวงจรการพัฒนา งานนิเทศการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ เน้นการเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) และการชี้แนะแบบ Reflective Coaching โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พัฒนาหลักสูตรการพัฒนาศึกษานิเทศก์และดำเนินการ พัฒนาตามหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการไปแล้วนั้น ศึกษานิเทศก์ทุกคนพัฒนาตนเองและพัฒนางานนิเทศโดย ใช้การวิจัยเป็นฐานมีผลงานวิจัยที่ส่งผลต่อการยกระดับ คุณภาพการศึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผลงานการ วิจัยจะช่วยให้เกิดแนวคิดมุมมองและการประยุกต์ใช้ ผลงานวิจัยในการพัฒนาการนิเทศที่กว้างขวางและ ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้ดำเนินการจัดทำโครงการการพัฒนาระบบนิเทศ แนวใหม่ขึ้นเพื่อให้ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพ การศึกษาเน้นการพัฒนาศึกษานิเทศก์ในสมรรถนะที่ จำเป็นต่อการปฏิบัติงานนิเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะการปฏิบัติงาน เทคนิควิธีการ สื่อ เครื่องมือ นิเทศ และกลไกสนับสนุนการนิเทศ ที่จะก่อให้เกิดผล ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการบริหารงาน วิชาการอย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนา ระบบการเรียนการสอนและระบบการบริหารการศึกษา อย่างร้อยรัด การดำเนินโครงการจำเป็นต้องมีการ ประเมิน

การประเมินเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการทำงาน โดยเฉพาะการพัฒนางาน การสร้างสรรค์งาน ต้องดำเนินการควบคู่กับการประเมิน การประเมินเข้าไปเกี่ยวข้องกับทุกวงการ โดยมีความเชื่อหรือแนวคิดพื้นฐานบนหลักการที่ว่า การดำเนินการใดๆ หากต้องการผลผลิตที่ดี งานหรือการดำเนินการในเรื่องนั้นสามารถตรวจ ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาได้ โดยมีเป้าหมายเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาสิ่งที่ประเมิน มิใช่ประเมินเพื่อจับผิดในสิ่งที่ประเมิน "Evaluation is most important purpose is not to prove, but to improve" (Stufflebeam) การประเมินโครงการด้านการศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นสารสนเทศในการตัดสินใจ การตัดสินใจคุณค่าของการดำเนินงานการประเมินโครงการนี้ทำให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทราบว่าโครงการนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ พัฒนาระบบนิเทศแนวใหม่ที่กำหนดไว้หรือไม่ และสามารถนำผลจากการประเมินไปเพื่อพัฒนางานนิเทศ รวมทั้งทราบผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และการขยายผลจากโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนต่อไป คณะผู้วิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จากภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา และภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา ทั้ง 4 คน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพรวทย์ศิริธรรม

อาจารย์ ดร.เอกนถน บางท่าไม้ และอาจารย์อุบลวรรณ ส่งเสริม ได้ร่วมกันบูรณาการองค์ความรู้ด้านหลักสูตร การสอน การนิเทศ และการประเมินโครงการ เพื่อประเมินโครงการดังกล่าว

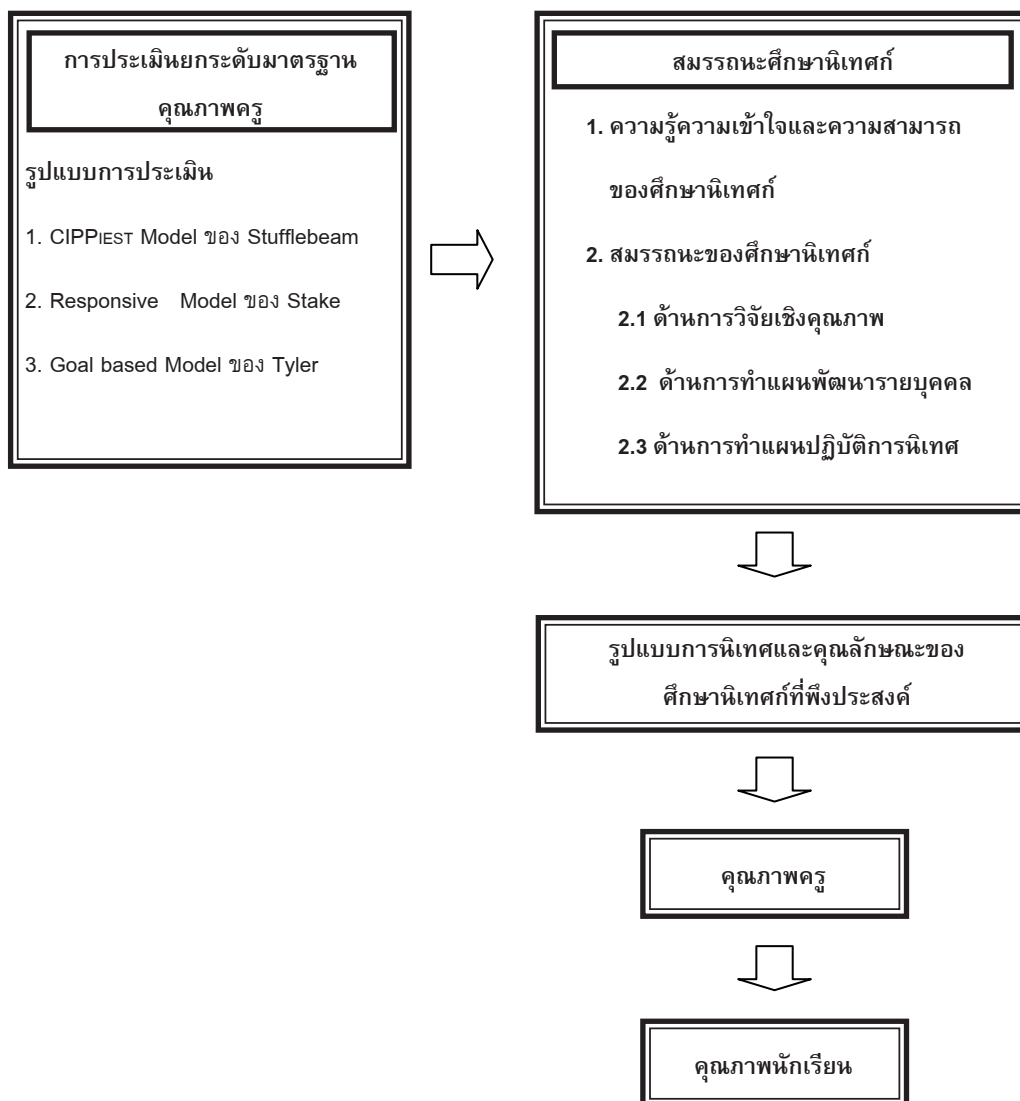
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อประเมินความรู้ ความสามารถตามสมรรถนะของศึกษานิเทศก์
2. เพื่อประเมินสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ ด้าน
  - 2.1 ความสามารถในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ
  - 2.2 การจัดทำ แผนพัฒนาตนเอง (รายบุคคล)
  - 2.3 ความสามารถในการดำเนินการนิเทศ
3. เพื่อประเมินคุณลักษณะและพฤติกรรมการนิเทศของศึกษานิเทศก์
4. เพื่อเสนอรูปแบบการนิเทศและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์

กรอบแนวคิดในการประเมิน

ในการประเมินโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ กิจกรรมการพัฒนาการนิเทศแนวใหม่ ใช้รูปแบบการประเมินของ CIPPIEST Model ของ Stufflebeam, Responsive Model ของ Stake และ Goal based Model ของ Tyler

แผนภูมิที่ 1. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับเขตพื้นที่ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือ รองผู้อำนวยการ จำนวน 19 คน หัวหน้ากลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผลการศึกษา จำนวน 19 คนและศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จาก 19 เขตตรวจราชการ จำนวน 165 คน ศึกษานิเทศก์ที่ตอบ

แบบประเมินคุณลักษณะและพฤติกรรมการณ์เทศแบบออนไลน์ (Online) จำนวน 209 คน

2.) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ได้แก่ ผู้บริหารหรือรองวิชาการ จำนวน 19 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือครูผู้สอน จากโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา 19 เขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 242 คน จาก 19 เขตตรวจราชการ และครูผู้สอนที่ตอบแบบประเมินคุณลักษณะและพฤติกรรมการณ์เทศ จำนวน 471 คน

3.) กลุ่มผู้กำหนดนโยบายและพัฒนาแนวคิดสู่การปฏิบัติ ได้แก่ผู้บริหารสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งนักวิชาการที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 คน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จาก 19 เขตตรวจราชการ

3. ขอบเขตด้านระเบียบวิธี เป็นงานวิจัยการประเมินโครงการประเภทผสมผสานวิธี (Mixed Methods) โดยมีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative methods) และเชิงคุณภาพ (Qualitative methods) และมีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ด้านข้อมูล ด้านระเบียบวิธี และด้านผู้วิจัย

4. ขอบเขตการประเมิน

1.) ความรู้ ความสามารถตามสมรรถนะของศึกษานิเทศก์

2.) สมรรถนะของศึกษานิเทศก์ ในด้าน
(2.1) ความสามารถในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ
(2.2) การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (รายบุคคล) และ
(2.3) ความสามารถในการดำเนินการแผนการนิเทศ

3.) คุณลักษณะและพฤติกรรมการณ์เทศของศึกษานิเทศก์

เครื่องมือวิจัย ที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการจำแนกตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบนิเทศแนวใหม่ ดังนี้

ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร สพป. สพม.และหัวหน้ากลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการศึกษา

2. แบบสนทนากลุ่ม ศึกษานิเทศก์ประจำเขตพื้นที่การศึกษา

3. แบบประเมินงานวิจัยเชิงคุณภาพของศึกษานิเทศก์

4. แบบประเมินแผนการพัฒนาตนเอง (ID Plan)

5. แบบบันทึกสาระสำคัญแผนดำเนินการนิเทศของศึกษานิเทศก์

6. แบบประเมินคุณลักษณะและพฤติกรรมการณ์เทศของศึกษานิเทศก์แบบออนไลน์ (Online)

ระดับโรงเรียน

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน

2. แบบสนทนากลุ่มครู - อาจารย์ในโรงเรียน

3. แบบประเมินคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ที่เข้ามานิเทศในโรงเรียน

ระดับนโยบาย

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินโครงการและผลที่เกิดขึ้นจากผู้บริหารโครงการ

เครื่องมือทุกฉบับผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) เท่ากับ 1.00 แสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

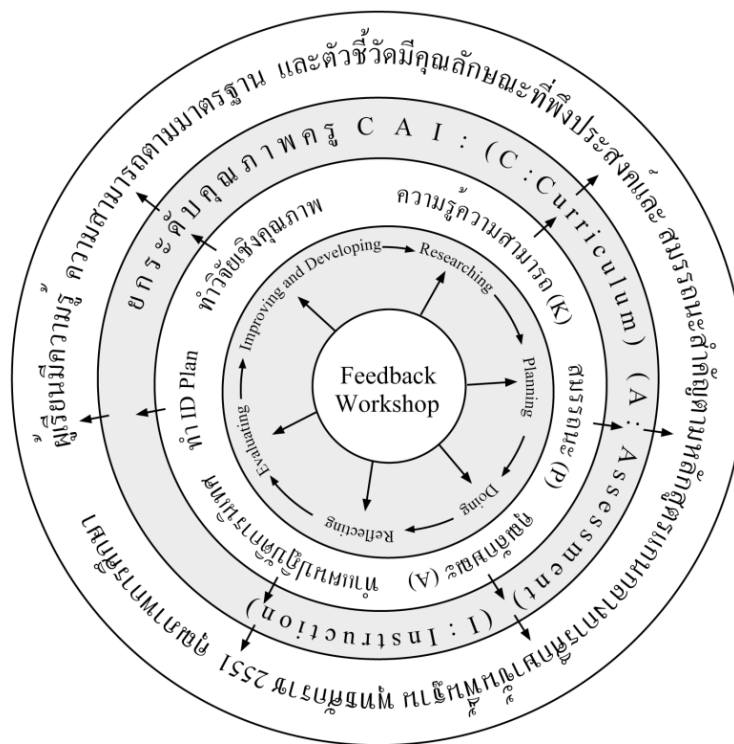
การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ศึกษานิเทศก์มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถตามสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ คือมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิจัย สื่อและเทคโนโลยี มีความสามารถในการให้ความรู้และเสริมสร้างความเข้าใจให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แนะนำ กำกับติดตามงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพครู เพื่อขยายผลสู่นักเรียนให้มีคุณภาพ เป็นผู้ประสานขยายผลและถ่ายทอดความรู้เชิงทฤษฎี สู่การปฏิบัติ เป็นผู้วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมทางการศึกษาสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหา การสื่อสาร และทำงานเป็นทีม

แผนภาพที่ 1. การยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบกิจกรรมการพัฒนานิเทศแนวใหม่

ผลประเมินสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ 3 ด้าน พบว่า
ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยเชิงคุณภาพของ
ศึกษานิเทศก์ ดังตารางที่ 1.

ตารางที่ 1. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพงานวิจัยเชิงคุณภาพของศึกษานิเทศก์

องค์ประกอบงานวิจัย	จำนวน ¹	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ร้อยละของค่าเฉลี่ย	แปลความ	อันดับ
1. ชื่อเรื่อง ²	186	1.60	0.49	80.00	ดี	1
2. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ⁴	181	1.76	0.83	44.00	ปานกลาง	7
3. วัตถุประสงค์ ²	177	1.51	0.50	75.50	ดี	2
4. กรอบแนวคิดการวิจัย ⁴	97	1.53	0.72	38.25	พอใช้	15
5. นิยามศัพท์ ⁴	132	1.67	0.81	41.75	ปานกลาง	9
6. ขอบเขตการวิจัย ²	145	1.46	0.61	73.00	ดี	3
7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ⁶	129	1.75	1.19	29.17	พอใช้	16
8. การออกแบบการวิจัย ⁴	121	1.54	0.73	38.50	พอใช้	14
9. การดำเนินการวิจัย						
9.1 ประชากรและตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย ³	140	1.49	0.65	49.67	ปานกลาง	6
9.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ⁴	135	1.61	0.81	40.25	พอใช้	10
9.3 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ⁴	118	1.55	0.80	38.75	พอใช้	12
9.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ⁴	137	1.69	0.84	42.25	ปานกลาง	8
9.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ⁴	127	1.55	0.79	38.75	พอใช้	12
10. ผลการวิจัย ⁴	24	2.50	0.59	62.50	ดี	4
11. การอภิปรายผลการวิจัย ⁵	18	2.00	1.14	40.00	พอใช้	11
12. ข้อเสนอแนะ ⁴	5	2.20	1.30	55.00	ปานกลาง	5
รวม		2.03	0.40	49.21	ปานกลาง	-

หมายเหตุ 1 งานวิจัยที่ทำการประเมินมีองค์ประกอบของการวิจัยไม่ครบถ้วน, 2 วัดโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 2 ระดับ, 3 วัดโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ, 4 วัดโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 4 ระดับ, 5 วัดโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ และ 6 วัดโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 6 ระดับ

จากตารางที่ 1. พบว่า คุณภาพของงานวิจัยของศึกษานิเทศก์จาก 19 เขตตรวจราชการ จำนวน 186 เรื่อง มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.03 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 (หรือคิดเป็นร้อยละ 49.21) เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของงานวิจัยที่มีคุณภาพสูงที่สุด พบว่าองค์ประกอบด้านชื่อเรื่อง มีร้อยละของค่าเฉลี่ยเท่ากับ

80.00 รองลงมาคือวัตถุประสงค์การวิจัย และขอบเขตการวิจัย มีร้อยละของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 75.50 และ 73.00 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า องค์ประกอบด้านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีร้อยละของค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยมีค่าเท่ากับ 29.17

ผลการประเมินคุณภาพแผนพัฒนาดตนเองของศึกษานิเทศก์ (ID Plan) ดังตารางที่ 2.

ตารางที่ 2. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพแผนพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์ (ID Plan)

คุณภาพของแผนพัฒนาตนเอง	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับคุณภาพ	อันดับ
1. ความชัดเจนของการระบุประเด็นที่ต้องพัฒนา	2.85	0.59	มาก	3
2. ความชัดเจนและความเป็นไปได้ของวิธีการพัฒนา	2.84	0.64	มาก	4
3. การระบุปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนิเทศ	1.57	1.04	พอใช้	6
4. การระบุผลที่เกิดขึ้นจากการนิเทศ	1.76	1.11	พอใช้	5
5. ความชัดเจนของการระบุประเด็นที่ต้องพัฒนา	3.23	1.13	มาก	2
6. ความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.52	0.89	มากที่สุด	1
รวม	2.63	0.61	มาก	-

จากตารางที่ 2. พบว่า แผนพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์ (ID Plan) จำนวน 168 แผน มีคุณภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89 รองลงมาคือ ด้านความชัดเจนของการระบุประเด็นที่ได้รับและความชัดเจนของการระบุประเด็นที่ต้องพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 และ 2.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.13 และ 0.59 ตามลำดับ

สำหรับผลของแผนปฏิบัติการนิเทศของศึกษานิเทศก์พบว่า มีแผนการปฏิบัติการนิเทศที่เน้นการให้ความรู้แก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อที่จะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยใช้วิธีการนิเทศ ได้แก่ วงจรปฏิบัติการ PDCA การนิเทศแบบ PIDRE ของสังัด อุทรานันท์ การนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) และรูปแบบกัลยามิตรนิเทศ

ผลการศึกษาคูณลักษณะและพฤติกรรมกรการนิเทศของศึกษานิเทศก์ตามการรับรู้ของครู จากการสนทนากลุ่มและการตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ 3.

ตารางที่ 3. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะและพฤติกรรมการณ์เทศของศึกษานิเทศก์ตามการรับรู้ของครูผู้สอน

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ	อันดับ
1. ศึกษานิเทศก์ที่ดูแลโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถตามสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ที่กำหนดไว้	3.71	.81	มาก	2
2. รูปแบบ วิธีการนิเทศของศึกษานิเทศก์มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในสภาพปัจจุบันของครู	3.50	.84	มาก	7
3. ศึกษานิเทศก์ได้เข้ามานิเทศ ให้คำแนะนำ ปรีกษา ช่วยเหลือครูตามบทบาทหน้าที่	3.33	.99	ปานกลาง	8
4. ศึกษานิเทศก์ได้เข้ามานิเทศการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	3.11	1.09	ปานกลาง	9
5. พฤติกรรมการณ์เทศของศึกษานิเทศก์ทำให้ครูยินดีรับการนิเทศอย่างต่อเนื่อง	3.53	.96	มาก	6
6. ศึกษานิเทศก์ที่มานิเทศเป็นกัลยาณมิตรกับครู	3.94	.94	มาก	1
7. การนิเทศของศึกษานิเทศก์ช่วยยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบและคุณภาพการศึกษา	3.55	.97	มาก	4
8. ศึกษานิเทศก์ที่มานิเทศเป็นความหวังของครูในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา	3.55	.95	มาก	4
9. ศึกษานิเทศก์มีภาวะผู้นำและมีความเข้มแข็งทางวิชาการ	3.59	.90	มาก	3
รวม	3.54	.77	มาก	-

จากตารางที่ 3. พบว่า คุณลักษณะศึกษานิเทศก์ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านศึกษานิเทศก์ที่มานิเทศเป็นกัลยาณมิตรกับครู มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.94 รองลงมาคือ ด้านศึกษานิเทศก์ที่ดูแลโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถตามสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ที่กำหนดไว้ และศึกษานิเทศก์มีภาวะผู้นำและมีความเข้มแข็งทางวิชาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 และ 3.59 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 และ 0.90 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ด้านศึกษานิเทศก์ได้เข้ามานิเทศการเรียน

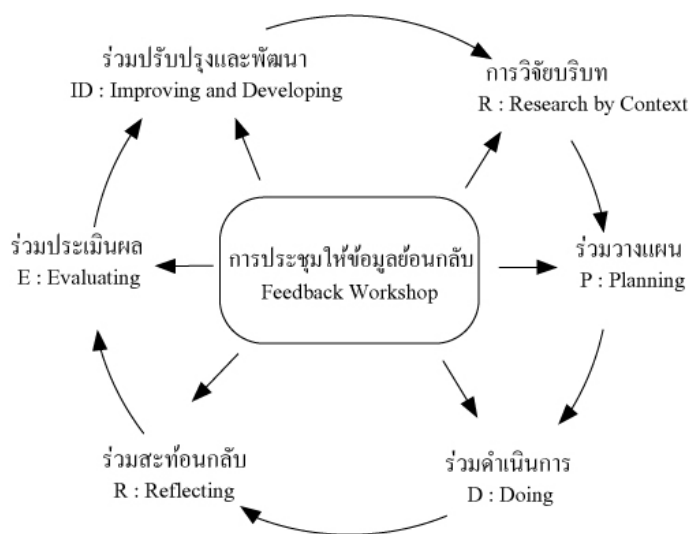
การสอนในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.09

คุณลักษณะและพฤติกรรมการณ์เทศของศึกษานิเทศก์พบว่า ศึกษานิเทศก์ประเมินตนเองว่า มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ มีจิตอาสาและจิตสาธารณะ มีความเป็นกัลยาณมิตร มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีการประเมินตนเองว่าสามารถพัฒนางานอยู่ในระดับสูง และมีพฤติกรรมการณ์เทศที่ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแบบกัลยาณมิตร ส่วนผู้เกี่ยวข้องคือ ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ครู อาจารย์ เสนอว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ทำงานตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ แต่เน้นการกำกับติดตาม

งานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐานมากกว่าบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของ
ศึกษานิเทศก์ที่ควรปฏิบัติ คือการให้คำปรึกษา แนะนำ
ช่วยเหลือครู แต่ส่วนใหญ่มีความเป็นกัลยาณมิตรนิเทศ

5. รูปแบบการนิเทศของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา
ควรมีความหลากหลายเพื่อตอบสนองบริบทของ
แต่ละเขตพื้นที่ ควรเป็นรูปธรรม โดยใช้บริบทเป็นฐาน
(Context-based Supervision) และควรใช้การวิจัยเป็น
ฐานในการนิเทศ (Research-based Supervision) โดย

มีกระบวนการนิเทศดังนี้ 1.) การศึกษาวิจัยตามบริบท
(Research by Context) 2.) ร่วมวางแผน (Planning)
3.) ร่วมดำเนินการ (Doing) 4.) ร่วมสะท้อนกลับ
(Reflecting) 5.) ร่วมประเมินผล (Evaluation) และ
6.) ร่วมปรับปรุงและพัฒนา (Improving and
Developing) และมีการประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ
(Feedback Workshop) ในทุกกระบวนการของการ
นิเทศ

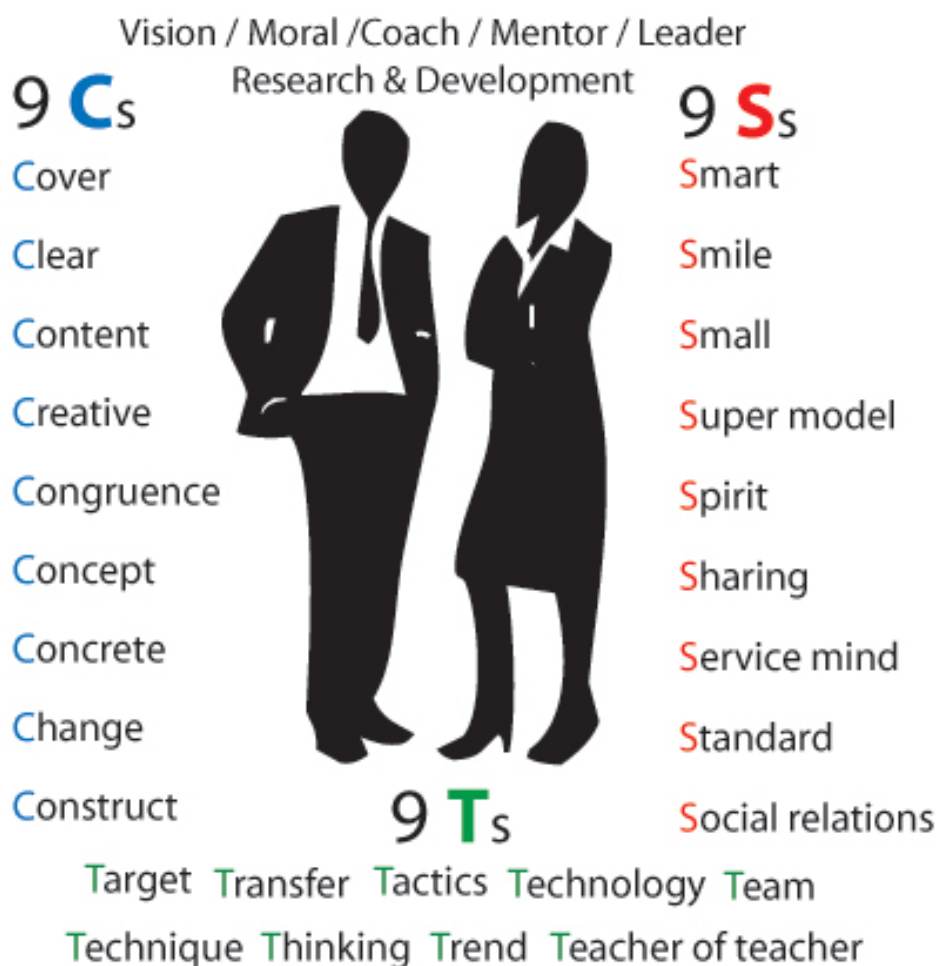

แผนภาพที่ 2. แสดงรูปแบบการนิเทศ

คุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ที่พึงประสงค์หรือ
ศึกษานิเทศก์มืออาชีพ ควรเป็นผู้ให้คำปรึกษาช่วยเหลือ
(Coach) เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) เป็นผู้วิจัย (Researcher)
เป็นผู้พัฒนา (Developer) มีสมรรถนะหลักคือ มีทักษะ
การคิด การแก้ปัญหา การวิจัย การสื่อสาร การทำงาน
เป็นทีม ศึกษานิเทศก์ที่พึงประสงค์ควรจะมีลักษณะ
9Cs, 9Ts, 9Ss เป็นผู้ที่มีความรู้แบบ 9Cs คือ มีความ
สามารถแบบ 9Ts และมีบุคลิกลักษณะแบบ 9Ss ดังนี้

ด้านความรู้ 9Cs; COVER, CLEAR, CONTENT,
CREATIVE, CONGRUENCE, CONCEPT,
CONCRETE, CHANGE, CONSTRUCT ด้านความ
สามารถ 9Ts; TARGET, TRANSFER, TACTICS,
TECHNOLOGY, TEAM, TECHNIQUE, THINKING,
TREND, TEACHER OF TEACHERS ด้านบุคลิก
ลักษณะ 9Ss; SMART, SMILE, SMALL, SUPER
MODEL, SPIRIT, SHARING, SERVICE MIND,
STANDARD, SOCIAL RELATIONSHIP

New Supervision Competencies for 21st Century

แผนภาพที่ 3. คุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ที่พึงประสงค์ในยุคศตวรรษที่ 21st

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ศึกษานิเทศก์ควรพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถ สมรรถนะของศึกษานิเทศก์ด้วยตนเองตามความต้องการโดยสังเคราะห์จากแผนพัฒนาตนเอง (ID Plan) แต่ทั้งนี้หน่วยงานระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณและเวลา เพื่อให้ศึกษานิเทศก์ได้พัฒนาตนเอง โดยการศึกษาคู่

ในระดับบัณฑิตศึกษา ที่มีสาขาวิชาที่ศึกษานิเทศก์สนใจ เช่น สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน การบริหารการศึกษา วิจัยและประเมินผลการศึกษา และสาขาอื่นๆ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือเขตพื้นที่การศึกษาทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาค หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือเขตพื้นที่ที่จัดประชุมเชิงปฏิบัติการในขอบข่ายทักษะความรู้ที่ศึกษานิเทศก์สนใจ หรือ

ให้ไปร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการหรืออบรมระยะสั้น

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ศึกษานิเทศก์พัฒนาสมรรถนะตนเองอย่างจริงจังในรูปแบบการการสนับสนุนงบประมาณและสิ่งตอบแทนสำหรับศึกษานิเทศก์ที่มีความสามารถในการปฏิบัติตนตามสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ เช่น การสนับสนุนงบประมาณในการวิจัย โดยแบ่งงบประมาณสนับสนุนตามงวดเวลา อาทิ งวดแรกเมื่อเสร็จสิ้นโครงการวิจัย (Research Proposal) งวดที่ 2 หลังจากรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล และงวดสุดท้ายหลังการจัดทำรูปเล่มรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ควรจัดให้มีการประกวดหรือนำเสนอผลงานวิจัยดีเด่นของศึกษานิเทศก์

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ทั้ง 3 ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การพัฒนาตนเอง และการปฏิบัติการนิเทศ ในลักษณะของการสังเคราะห์กระบวนการและผลที่ได้ จากนั้นมีการนำเสนอเพื่อเผยแพร่สู่บุคคลทั่วไป **ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้**

1. การผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถตามสมรรถนะของศึกษานิเทศก์โดยเฉพาะในด้านความรู้ ความเข้าใจ ส่วนความสามารถที่เป็นการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัตินั้นควรมีการติดตามและพัฒนาต่อยอดเป็นระยะ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ดำเนินการในลักษณะของความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และมัธยมศึกษา (สพม.) และสถาบันอุดมศึกษา และสถานศึกษาที่มีบทบาทในการสะท้อนกลับผลการปฏิบัติงานศึกษานิเทศก์

2. ผลการวิจัยนี้ได้นำเสนอรูปแบบในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ การกำหนดแผนพัฒนาตนเอง และการปฏิบัติการนิเทศของศึกษานิเทศก์ โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ซึ่งศึกษานิเทศก์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ได้

3. การนำผลรูปแบบการนิเทศไปใช้ ควรปรับให้เหมาะสมกับบริบทของการนิเทศในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาความสามารถของศึกษานิเทศก์ในเรื่องของการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานและการศึกษาความสามารถในการ Reflective Coaching เมื่อจำแนกตามสถานภาพของศึกษานิเทศก์

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการนิเทศแบบออนไลน์ (Online)

3. ควรมีการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการพัฒนาศึกษานิเทศก์แนวใหม่ โดยพิจารณาตัวแปรด้านสถานภาพของศึกษานิเทศก์

4. ควรมีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพของศึกษานิเทศก์ที่เป็นผลจากการดำเนินโครงการนี้ โดยใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบชาติพันธุ์วรรณาอภิมานเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาวิชาชีพศึกษานิเทศก์ต่อไป

5. ควรมีการสังเคราะห์แผนพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์และผลที่เกิดขึ้นเพื่อนำผลการสังเคราะห์ไปดำเนินการจัดการความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาตนเองในการพัฒนาสมรรถนะศึกษานิเทศก์

6. ควรมีการสังเคราะห์ ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติการนิเทศของศึกษานิเทศก์ซึ่งจะเป็นผลทำให้ได้วิธีการนิเทศใหม่ ๆ เพื่อเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติการนิเทศให้มีคุณภาพต่อไป

7. ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะและพฤติกรรมการนิเทศเมื่อจำแนกตามสถานภาพของศึกษานิเทศก์ในด้าน เพศ อายุ ประสบการณ์การเป็นศึกษานิเทศก์ ตำแหน่งวิทยฐานะ สังกัด เขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา)

8. ควรมีการวิจัย เพื่อประเมินโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบกิจกรรมการพัฒนาทีมใหม่ในทุกๆระยะของการดำเนินโครงการและควรมีการวิจัยศึกษาประสิทธิผลของโครงการทุกเขตพื้นที่การศึกษาที่เกิดกับศึกษานิเทศก์ ครู และนักเรียน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งคณะผู้วิจัยต้องขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง และได้รับความร่วมมืออย่างดีจากผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาในเทศก์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ผู้บริหาร และครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ประถมศึกษา ที่

กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งรวมทั้งนักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน กลุ่มหลักสูตรและการนิเทศ นักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้ร่วมเก็บข้อมูลและคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรที่อำนวยความสะดวกในการทำวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553ก). การพัฒนาศึกษานิเทศก์แนวใหม่ : เอกสารการอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาศึกษานิเทศก์ ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. กลุ่มพัฒนาและส่งเสริมการนิเทศ. (2553ข). คู่มือปฏิบัติการพัฒนาระบบนิเทศแนวใหม่ตามโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็งปีงบประมาณ 2553. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
- กฤติยา วงศ์ก้อม. (2547). รูปแบบการพัฒนาครูด้านการประเมินการเรียนรู้ตามแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. ปรินญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2542). การเปรียบเทียบคุณลักษณะของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐมที่มีเป้าหมายการเรียนแตกต่างกัน. นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- จิราภรณ์ เสียงฆ้อง. (2545). การประเมินโครงการโรงเรียนสีขาว ด้านยาเสพติด กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ชาญชัย อาจินสมอาจาร. (2545). การนิเทศการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมฝึกหัดครู. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.
- ซารี มณีศรี. (2538). การนิเทศการศึกษา (Educational supervision). กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.
- ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม. (2552). สถิติการวิจัยทางการศึกษา. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2535). การบริหารโครงการ. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ปรีชา นิพนธ์พิทยา. (2527). การประถมศึกษากับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- _____. (2537). การประถมศึกษากับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2551). วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2533). วิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2549). การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนะ บัวสนธิ์. (2550). ทิศทางและอาณาบริเวณการประเมิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลิขิต กาญจนภรณ์, ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2543). รายงานการวิจัยการประเมินโครงการอาสาสมัครดูแลมรดกทางศิลปวัฒนธรรม (อสม.ศ.) กรมศิลปากร. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. (2538). **หลักการนิเทศการศึกษา**. กรุงเทพฯ: อาร์ทกราฟิก.
- วีชรา เล่าเรียนดี. (2553). **นิเทศการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 6. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สังัด อุทรานันท์. (2530). **การนิเทศการศึกษาหลักการทฤษฎีและการปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. (2541). **การประเมินโครงการ : ทฤษฎีและการปฏิบัติ**. ม.ป.ท.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2549). **การวิจัยประเมินโครงการด้านการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
อุดมศึกษามหาวิทยาลัย.
- _____. (2537). **รวมบทความทางการประเมินโครงการ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาการปฏิรูปการเรียนรู้.
- _____. (2545). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) : ฉบับสรุป**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.
- สำราญ มีแจ้ง. (2544). **การประเมินโครงการทางการศึกษา**. พิษณุโลก: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุทธนู ศรีไสย์. (2545). **หลักการนิเทศการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2548). **การประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2543). **รายงานการวิจัย การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถาน
ศึกษาใน รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ.

ภาษาอังกฤษ

- Best, John W. and Kahn, James V. (2006). **Research in education**. 10th ed. Boston : Pearson/Allyn and Bacon.
- Cresswell, John W. and Plano Clark, Vicki L. (2007). **Designing and conducting mixed methods research**. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publication.
- Glickman, C. D. (1980). **Developmental supervision : alternative practice for helping teachers improving instruction**. Washington D.C.: Association for Supervision and Curriculum Development : 25-34.
- Glickman, Carl D. ; Gordon, Stephen P. ; Ross-Gordon, Jovita M. (2010). **SuperVision and instructional leadership : a developmental approach**. 8th ed. Boston: Pearson/Allyn and Bacon.
- Good, Carter V. (1973). **Dictionary of education**. New York: McGraw-Hill.
- Gwynn, K. Minor. (1974). **Theory and practice of supervision**. New York: Dodd Mead & Company.
- Harris, Ben M. (1985). **Supervisory behavior in education**. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Lovell, John T. and Kimball, Wiles, ed. (1983). **Supervision for better school**. 5th ed. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Marks, James R. ; Stoops, Emery and King–Stoops, Joyce. (1978). **Handbook of educational supervision : a guide for the practitioner**. 2nd ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Spears, Harold. (1967). **Curriculum planning through in-service programs**. Englewood Cliffs. N.J.: Prentice- Hall.
- Wiles, Jon and Bondi, Joseph. (2004). **Supervision : a guide to practice**. 6th ed. Upper Saddle River, N.J.: Pearson ; Columbus, Ohio: Merrill Prentice Hall.